

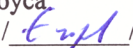
Київський національний університет
будівництва і архітектури
Кафедра політичних наук і права
«Затверджую»

Шифр спеціальності 032	Назва спеціальності, освітньої програми Історія та археологія	Освітній рівень 3 освітньо-наукова
---------------------------	--	---------------------------------------

Завідувач кафедри політичних наук і права
Перегуда Є.В.

«27 серпня» 2024 р.

Розробник силабуса
Єгоров В.В.

СИЛАБУС

032"Історіографія та джерелознавство історії України"

1) Статус освітньої компоненти: вибіркова
2) Контактні дані викладача: Єгоров Владислав Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних наук і права КНУБА iegorov.vv@knuba.edu.ua , 044 241 55 66, ауд 431 центрального корпусу КНУБА
3) Пререквізити: «Іноземна мова», «Академічна доброчесність та академічне письмо»
4) Коротка анотація дисципліни сформувані у аспірантів розуміння основних аспектів історіографії як наукової дисципліни, усвідомлення суті функціонування історичної науки в Україні та зміни наукових підходів до вивчення української історії, а також забезпечити підготовку та здатність аспірантів до проведення дослідницької роботи. Дисципліна «Історіографія та джерелознавство історії України» є вибірковим компонентом освітньої наукової програми спеціальності «Історія та археологія».

5) Структура курсу:					
Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Лабораторні заняття, год.	Курсовий проект/ курсова робота РГР/Контрольна робота	Самостійні робота здобувача, год.	Форма підсумкового контролю
22	28			100	залік
Загальна кількість кредитів ECTS:			5		
Сума годин			150		

Вид індивідуального завдання

Індивідуальна письмова робота або есе передбачає написання здобувачем невеликого за обсягом твір-міркування з вільною композицією. Метою написання есе є вираження здобувачем власних думок з конкретної теми, викладення своєї точки зору та суб'єктивної оцінки. Есе дає можливість творчо і оригінально викласти матеріал.

Рекомендації щодо написання есе

- Есе, як і будь-який твір, варто розпочинати зі вступу, де розкривається підхід до теми. Вступ має мати проблемне завдання та відповідь на нього. Авторів варто коротко відобразити зміст поставленої проблеми.
- Основна частина есе має містити в собі вагомні аргументи, головні факти, ідеї, які донесуть ідею автора.
- Кінцівка есе може бути як стверджувальною, запитальною чи незавершеними роздумами, але мусить спонукати до роздумів або переконати у своїй вагомості.

Головне варто пам'ятати, що упродовж усього есе має бути чітко прослідковуватися зв'язок між фактами та поставленою проблематикою

Шифр спеціальності 032	Назва спеціальності, освітньої програми Історія та археологія	Освітній рівень 3 освітньо-наукова
---------------------------	---	---------------------------------------

Форма контролю

- **Політика щодо кінцевих термінів та перескладання:** дотримання запланованого терміну здачі робіт є обов'язковою. Подані роботи після встановленого строку без поважних на це причин втрачають 20 балів.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. Пропущені заняття потрібно обов'язково відпрацювати шляхом підготовки додаткового есе.
- **Політика зарахування балів.** Аспіранти отримують бали під час лекційних і семінарських занять, виконання контрольних завдань (береться до уваги присутність, активність).
- **Поточний контроль:** Усне опитування в ході лекцій та практичних занять, перевірка завдань (у тому числі самостійної роботи), оцінювання правильності вирішення тестових та практичних завдань на семінарських заняттях.
- **Підсумковий контроль:**

Відвідування лекцій, виступи на семінарських заняттях, підготовка контрольної роботи, відсутність невідпрацьованих завдань.

Підготовка до проведення комплексної контрольної роботи, або підсумкового контролю в іншій формі, розпочинається вже з перших занять під час обговорення питань розглянутої теми або поточної перевірки знань в ході самостійних робіт після кожного модуля.

Для успішного подолання бар'єру підсумкового контролю необхідно повторити матеріал навчального курсу. Характерно, що більш успішно засвоюють навчальний матеріал ті аспіранти, які добросовісно і вміло конспектували основні положення, висновки, факти, що їх наводить викладач.

Відвідування лекцій, виступи на семінарських заняттях, підготовка контрольної роботи, відсутність невідпрацьованих завдань.

Підготовка до проведення комплексної контрольної роботи, або підсумкового контролю в іншій формі, розпочинається вже з перших занять під час обговорення питань розглянутої теми або поточної перевірки знань в ході самостійних робіт після кожного модуля.

Для успішного подолання бар'єру підсумкового контролю необхідно повторити матеріал навчального курсу. Характерно, що більш успішно засвоюють навчальний матеріал ті аспіранти, які добросовісно і вміло конспектували основні положення, висновки, факти, що їх наводить викладач.

Значною мірою допомагають аспіранту методичні рекомендації до навчального курсу та семінарських занять.

Форми підсумкового контролю бувають різні, але, як правило, він проводиться у формі індивідуальної співбесіди шляхом постановки викладачем питань аспірантам або тестування їх знань.

Значну допомогу при проходженні підсумкового контролю аспірантам надають підручники з історіографії, джерелознавства та спеціальні дослідження розвитку української історичної науки та джерелознавства. Важливими елементами для успішного складання аспірантами підсумкового контролю є вміння:

- а) застосовувати універсальні навички дослідника, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної, дослідницько-інноваційної та/або науково-педагогічної діяльності за фахом та продукування нових ідей та методів, спрямованих на покращення науково-практичної діяльності в галузі;
- б) Виокремлювати актуальні історичні проблеми та визначати їх структуру, взаємозв'язки чинників, проявів і наслідків як об'єкта наукового дослідження;
- в) Комплексно розуміти особливості впливу історичних процесів на розвиток особистості, суспільства та держави.;
- г) Комплексно розуміти важливість історичної національної пам'яті, соціально відповідальної діяльності на основі етичних міркувань (мотивів);
- д) уміти диференціювати, або інтегрувати знання по проблемі і від окремих складових до цілого, і навпаки).

Поточне оцінювання		Підсумковий контроль	Сума
1 модуль	Контрольна робота		
30	20	50	100

б) Зміст курсу

Лекції:

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.

Українська історіографія з давніх часів до кінця XVIII ст.

Тема №1. Українська історіографія та джерелознавство як спеціальна галузь знань і навчальна дисципліна.

1. Поняття «українська історіографія». Предмет, завдання і об'єкт.
2. Джерелознавство історії України. .
3. Періодизація української історіографії.
4. Пошук, збереження та використання джерел з історії України.

5. Видова класифікація історичних джерел, типи, підтипи джерел, групи джерел котрі відрізняються за зберігання і кодування історичної інформації.

Тема №2 Класифікація джерел з історії України. Південно-Руське літописання. XII – XIII ст.

1. Різноманіття підходів джерелознавців до класифікації джерел.
2. Археологічна наука як основний провідник у здобутті дослідниками речових джерел.
3. Перехідна група між речовими і писемними джерелами: монети, медалі, печатки.
4. Умови та причини створення літописів.
5. Повість Минулих літ, Київський літопис XII ст., Галицько-Волинський літопис XIII ст.

Тема №3 Українська історична думка та джерела XVI – XVII ст.

1. Козацькі літописи XVII ст. Літопис Самовидця.
2. Густинський, Львівський та Київський літописи XVII ст.
3. «Хроніка» Ф. Сафоновича.
4. Географічна карта як історичне джерело.
5. Історія картографії.
6. Джерелознавча критика картографічних джерел.

Тема №4 Нові явища у розвитку історичних знань в Україні в середині XVIII ст.

1. Розвиток української історіографії в XVIII ст.
2. Г. Граб'янка про Б. Хмельницького.
3. «Літопис» С. Величка.
4. Ф. Прокопович та його вплив на гуманітарні науки в Україні та Російській імперії.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.

Українська історична наука та джерела XVIII–на початку XXI ст.

Тема №5 Українська історична думка та джерелознавство другої половини XVIII – першої третини XIX ст.

1. Проблема авторства «Історії Русів».
2. Д. Бантиш-Каменський та його «История Малой России».
3. М. Маркевич – дослідник історії України.
4. Використання у вивченні зображальних джерел історичних, джерелознавчих методів.

Тема №6 Становлення і розвиток української історичної науки в середині XIX ст.

1. Зміст суспільних поглядів М. Максимовича.
2. М. Максимович – засновник романтизму в Україні.
3. Історія українських земель XVI – XVII століть у працях М. Максимовича.
4. М. Максимович як дослідник Коліївщини.

Тема №7 Українська історіографія та джерелознавство наприкінці XIX ст.

1. Суспільні погляди М. Костомарова.
2. М. Костомаров про загальну схему російської та української історії. Основні проблеми історії Русі.
3. М. Костомаров про повстання Богдана Хмельницького та історію України XVII – початку XVIII століття.
4. Вивчення та багатоманітність статистичних джерел.
5. Масові обстеження, описи, переписи, запровадження обліку та звітності як умови створення статистичних джерел.
6. Історична наука в Україні наприкінці XIX ст.
7. В. Антонович та його суспільно-політичні погляди.
8. В. Антонович – історик українського козацтва.
9. В. Антонович як засновник української історичної науки, «Київська школа».
10. Запровадження у XIX ст. системи методів джерелознавства, пов'язаних з пошуком та виявленням джерел.
11. Критичний аналіз, виявлення достовірності та цінності джерел, з огляду на його наступне дослідницьке використання.
12. Етапи роботи з джерелами.

Тема №8 Утвердження української національної історіографії та джерелознавства на зламі XIX – XX ст. Схема української історії М. Грушевського.

1. Герби і емблеми, історія Гетьманщини та малоросійської старшини у висвітленні О. Лазаревського.
2. Д. Яворницький як дослідник запорозького козацтва.
3. Громадянсько-політична діяльність М. Грушевського.
4. Поява «Звичайної схеми «руської історії» М. Грушевського

Тема №9 Українська історична наука на початку XX ст.

1. Дослідження історії Слобожанщини у спадщині Д. І. Багалія.
2. «История украинского народа» та дослідження сільського судочинства доби середньовіччя О. Єфименко.
3. М. Аркас – дослідник України-Русі.

Тема 10. Державницький напрям в українській історіографії.

1. Життєвий шлях та світогляд В. Липинського.
2. Нація і держава, еліта, інтелігенція, гетьманство, чинники української державності у спадщині В. Липинського.
3. Ідеї В. Липинського у працях Д. Дорошенка та його дослідження української історіографії.
4. «Підпільний» університет у Львові у 1921 – 1925 рр.
5. Творчий шлях І. Крип'якевича.
6. М. Кордуба та українська історіографія.
7. Державницька концепція С. Томашівського.

Тема №11. Історична наука в радянській Україні у 1920 – 1930-х рр.

1. Повернення з еміграції М. Грушевського та його історичні установи в Києві.
2. «Нова революційна школа» М. Слабченка.
3. Наукові установи марксистського спрямування.
4. М. Яворський – керівник марксистського напрямку української історіографії.
5. Репресії щодо українських істориків УСРР наприкінці 1920-х – 1930-х рр.

Тема №12 Формування нових наукових концепцій в сучасному українському джерелознавстві.

1. Розвиток джерелознавства, археографії, евристики, історичної бібліографії та електронного обліку історичних пам'яток в Україні.
2. Паперові грошові знаки як історичне джерело. Паперові гроші України у XX – початку XXI ст.
3. Фіксація часу здійснення події у кінофотовідеодокументах.
4. Відтворення звукової сторони історичного роду в аудіовізуальних документах.
5. Розмаїття сучасних цифрових носіїв інформації.
6. Новітні наукові методи в роботі з писемними джерелами.

**ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III.
Розвиток української історіографії та джерелознавства
в X – на початку XXI ст.**

Семінарське заняття 1.

Методологія та понятійний апарат історіографії та джерелознавства.

Семінарське заняття 2.

Етапи формування, періодизація, редакції, список, звід, авторство, філігрань, маргіналії в літописних джерелах.

Семінарське заняття 3.

Розвиток історичних знань в Україні. Києво-Могилянський колегіум (академія) та формування історичної думки XVII ст. Літописні джерела, хроніки.

Семінарське заняття 4.

Умови та розвиток української історіографії та джерелознавства в другій половині XVIII –XIX ст. Актові та діловодні документи.

Наукова та художня література. Видання художньої літератури як історичне джерело.

Семінарське заняття 5.

Питання ранньосередньовічної історії України та джерелознавчі студії у висвітленні М. Костомарова.

Семінарське заняття 6.

В. Антонович та застосування позитивістської методології й антропологічної науки у вивченні минувшини та джерел середньовічної історії України.

Семінарське заняття 7.

«Історія України-Руси» М. Грушевського та її джерела.

Семінарське заняття 8.

Діяльність українського наукового товариства у Києві.

Семінарське заняття 9.

Створення ВУАН та науково-дослідницьких установ історичного профілю.
Періодична преса

Семінарське заняття 10.

Українська історична наука за кордоном 1920-1930 –х рр.

«Українське історичне товариство» та історична думка в українській діаспори. Дослідження І. Шевченко, О. Прицака, Л. Винара.

Семінарське заняття 11.

Українська історіографія в другій половині 1940 – 1980-х рр.

Публікації офіційних постанов державної влади, документів політичних партій і організацій.

Семінарське заняття 12.

Методологічні підходи істориків пострадянської України.

Загальноукраїнський електронний реєстр історичних пам'яток.

Документи громадських об'єднань та політичних партій.

Матеріали соціологічних досліджень Узагальнення соціологічних опитувань

оформлені у вигляді звітів, інформаційних повідомлень, аналітичних довідок.

Джерелознавча цінність наукових, популярних, навчальних та методичних праць

Періодична преса : Кореспонденції, рецензії, огляди, статті.

Семінарське заняття 13.

Сучасний етап розвитку історичної та джерелознавчої науки в Україні.

Новітні наукові методи в роботі з писемними джерелами.

Різноманітна інформація в періодичних виданнях: документальна, поточно-хронікальна, особового характеру.

Індивідуальне завдання

- 1). Предмет і завдання історіографії історії України
- 2). Історіографія як наука. Періодизація історіографії України
- 3). Архаїчна міфологія, епос як підвалини історичного знання.
- 4). Стан історичної думки в античний час.
- 5). Становлення середньовічного провіденціалізму. Його вплив на розвиток історичної думки.
- 6). Основні складові донедавної історіографії.
- 7). Соціально – культурні основи історичних знань на Русі в XI-XIII ст.
- 8). Дослідження літописів в вітчизняній науці.
- 9). Загальне літописання Русі.
- 10). Проблематика, метод, Повісті Минувих Літ, її концепція.
- 11). Визначення понять :літопис, літописець, список, редакція.
- 12). Стан літописання в XII-XIII ст.
- 13). Історіографія доби Гетьмана П. Скоропадського
- 14). Історична реальність та історичне пізнання.
- 15). Базові поняття історіографії.
- 16). Зміст порівняльно-аналітичної функції історіографії.
- 17). Зміст функції формалізації результатів наукового дослідження..
- 18). Зміст поняття науковий напрям.
- 19). Зміст поняття наукова школа.
- 20). Головні ідеї народницького та державницького напрямків в історіографії.
- 21). Київська школа історіографії В.Б. Антоновича.
- 22). Галицька школа історіографії М.С. Грушевського.
- 23). Школа Харківських романтиків першої половини XIX ст.
- 24). Польсько-українська школа історіографії.
- 25). Соціально-економічна школа Д.І. Багалія.
- 26). Гамбургська школа.
- 27). Школа Аналіз Жан Ле Гоф.
- 29). Зміст поняття «проблема» в історичному дослідженні.
- 28). Проблема співвідношення особи та історичної епохи.
- 30). Співвідношення теорій і концепцій з історичною реальністю котру вони хочуть пояснити.
- 31). Типова структура історичного дослідження.
- 32). Ієрархія проблем історичного дослідження.
- 33). Актуалізація проблеми історичного дослідження.
- 34). Хронологічно – просторові межі історичного дослідження.
- 37). Київський літопис XII ст.
- 38). Особливості концепції історії України П.О. Куліша : «Історія

- Воссоединения Руси».
- 39). Загальнонаукові методи опрацювання історичних джерел.
 - 40). Статистичні методи дослідження історичних джерел.
 - 41). Головні складові порівняльно- історичного методу.
 - 42). Палеографічний метод вивчення джерел.
 - 43). Дослідження зоонімів як складової частини історичних джерел.
 - 44). Методи реконструкції історичних джерел.
 - 45). Методи одержання інформації про тему історичного дослідження.
 - 46). Методика вивчення літератури з теми історичного дослідження.
 - 47). Головні етапи виявлення та опрацювання історичних джерел.
 - 48). Способи одержання та осмислення теоретико - методологічної інформації з питань теми історичного дослідження.
 - 49). Основні складові поняття «історичне джерело». Його зв'язок з історичним процесом.
 - 50). Методи і прийоми роботи з історичними джерелами.
 - 51). Виражена і прихована інформація історичного джерела.
 - 52). Процедура авторської атрибуції джерел.
 - 53). Дослідження соціальної функції об'єкту що використовується як історичне джерело.
 - 54). Текстологічна робота з писемними джерелами.
 - 55). Методика і техніка фіксації даних джерела.
 - 56). Основні складові джерелознавчого коментаря.
 - 57). Маргіналії їх зміст та види.
 - 58). Зміст поняття джерелознавча легенда.
 - 59). Фольклорні джерела.
 - 60). Етнографічні джерела.
 - 61). Лінгвістичні джерела.
 - 62). Особливості Законодавчих актів як історичного джерела.
 - 63). Місце творів мистецтва серед інших історичних джерел.
 - 64). Специфіка художніх творів як історичних джерел .
 - 65). Історичний роман як історичне джерело .
 - 66). Особливості джерелознавчого аналізу документів політичних партій.
 - 67). Праці ідеологів партій як історичне джерело .
 - 68). Особливості періодичної преси як історичного джерела.
 - 69). Методика вивчення матеріалів періодичної преси. Контент аналіз.
 - 70). Кореспонденції. Рецензії. Огляди як історичне джерело.
 - 71). Актові джерела XVI - XVIII ст.
 - 72). Головні ознаки фальсифікатів актових джерел українських земель у XVI -XVIII ст. виявлені дослідниками XIX ст.
 - 73). Найдавніший період розвитку генеалогій.
 - 74). Практична, утилітарна генеалогія початку XIX ст. – 60 рр. XX ст.
 - 75). Геральдика як спеціальна історична дисципліна
 - 76). Походження гербів, соціальні функції, основи геральдичної теорії
 - 77). Особливості формування української родової геральдики: а) шляхетські; б) клейноди козацької доби; в) герби малоросійського дворянства.
 - 78). Стан і перспективи дослідження української родинної геральдики.
 - 79). Виникнення та соціальна функція гербів міст.
 - 80). Особливості формування гербової традиції в Україні.
а) Догеральдичний період; б) Ранньогеральдичний період;
в) Пізньогеральдичний період.
 - 81). Радянська емблематика Українських міст.
 - 82). Сучасний стан та перспективи процесу місцевого

7) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2728>